

КОНТРАСТИВНОЛИНГВИСТИЧКА ИСТРАЖИВАЊА МЕЋУЈЕЗИКА

(Јелена М. Марковић, *Кроз њризму контрастивне анализе међујезика*, Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет, Источно Сарајево, 2019)

Монографија *Кроз њризму контрастивне анализе међујезика* ауторке др Јелене М. Марковић, објављена недавно у издању Филозофског факултета Пале, представља заокруживање једне цјелине у истраживањима ауторке у оквиру контрастивне анализе међујезика, чији је она уједно и покретач на нашим просторима. Монографија садржи 139 страна текста, а састоји од сљедећих дијелова: предговор, први дио, који садржи прво поглавље, други дио, који садржи друго и треће поглавље, закључно поглавље, одабрану библиографију и ауторски индекс. Библиографске јединице дате су посебно, послије прва три поглавља (91+30+35), уз завршни преглед одабране библиографије. Садрже укупно 8 аутоцитата.

Поглавље под називом *Предговор* (стр. I–II) представља ауторичин увод у истраживања која представља у монографији.

Први дио рукописа садржи поглавље под називом *Контрастивна анализа међујезика – крајња историографија* (стр. 3–40) и састоји се од сљедећих дијелова: *Увод*, *Почетак контрастивне анализе међујезика*, *Ученички корњуси и корњусна револуција*, *Терминолошка ѡроблематика и слабости*, *Ревидирани модел контрастивне анализе међујезика*, *Крајња историографија корњуса ICLE* и *Умјесто закључка*, од којих су неки даље подијелени на потпоглавља. На крају првог дијела налази се библиографија, резиме на енглеском језику и додатак. Пошто је на српском говорном подручју контрастивна анализа једна од превладавајућих истраживачких метода, ауторка сматра неопходним истаћи теоретско-аналитички приступ који је општеприхваћен у примијењенолингвистичким круговима у којима она налази погодно тло за своја истраживања, а то је контрастивна анализа међујезика Грејнцерове. Др Јелена М. Марковић води читаоца кроз историјску позадину контрастивне анализе међујезика и показује важност њеног коришћења у савременим примијењенолингвистичким истраживањима. Важност интегрисања коришћења широко распрострањеног модела контрастивне анализе и контрастивне анализе међујезика, односно коришћење модела који Грејнцорова на-

зива *интeјрисани контрaстивни модел* (стр. 8), изнова у центар истраживања ставља појам трансфера. Но, трансфер се посматра кроз корпусну анализу, али ону посебне врсте. Наиме, користећи тзв. компјутеризоване ученичке корпусе, валидност резултата контрастивне анализе постпјешује се самом чињеницом да се приликом њиховог креирања водило рачуна о свим посебностима (аутентични су, одабрани у складу са јасним језичким критеријумима, стандардизовани су, хомогени, итд.). Ауторка представља тренутно стање на примијењенолингвистичкој истраживачкој сцени и тиме омогућава читаоцу увид у савремене истраживачке трендове кроз представљање не само корпуса него и неких од софтвера који се могу користити као истраживачке алатке.

Веома је значајно и потпоглавље којим ауторка води читаоца кроз оно што зове терминолошком проблематиком и слабостима (стр. 20–24), у коме нам представља разматрање појмова међујезика, изворног и неизворног говорника, учестале и ријетке употребе, те грешке и креативне употребе. Први дио монографије ауторка заокружује представљањем корпуса *ICLE*.

Други дио монографије почиње поглављем под називом *Глагол take у писању на енглеском језику као страном* (стр. 45–82) и састоји се од следећих потпоглавља: *Увод, Методологија истраживања, Глагол take у савременом енглеском језику, Глагол take у корпусу SRBICLE, Поређење са употребама у LOCNESS-BE и LOCNESS-AE, Сумирање резултата и Закључне напомене*, од којих су нека даље подијељена. На крају другог дијела налазе се извори, библиографија, резиме и два прилога.

Узевши у средиште истраживања енглески глагол *take* и његову употребу код корисника чији је матерњи језик српски, др Јелена М. Марковић одлучује да практично демонстрира теоријске поставке контрастивне анализе међујезика, и то на изворним и неизворним корпусима. Посебност употребе глагола *take* и разлоге због којих је изабран за основу истраживања, ауторка приказује и илуструје не само примјерима из граматика него и упоредним табеларним приказом употреба које су дате у одабраним енглеским рјечницима, доказујући тако несумњиву важност испитиваног проблема, поготово када су у питању локације.

Анализа употребе глагола *take* унутар корпуса неизворних говорника *SRBICLE* показује да је најчешћа употреба узрочна, при чему су коришћене допуне већином придјевске синтагме, мада су се могле наћи и именичке и глаголске. Треба напоменути да је за примјере у којима су примијењене потешкоће у коришћењу испитиваног глагола, ауторка урадила и анализу могућих узрока потешкоћа и закључила да се он користи „у неоправданој унутарјезичкој генерализацији значења“ (стр. 61).

Као резултат анализе, др Јелена М. Марковић истиче да су најзначајније разлике у употреби код изворних и неизворних говорника примијећене у различитој употреби појединих значења, односно најфреквентнија је узрочна употреба, али и да постоје разлике у употреби вишечланих глагола. Веома је важно запажање да се у корпусима изворних говорника налази већи број лексички разноврсних колокација, док се неизворни говорници, при употреби глагола *take* унутар колокације, воде стратегијом понављања већ коришћеног колоката. Штавише, као што се могло и очекивати, управо су колокације мјесто на коме је запажен проблем трансфера.

Ауторка закључује да су „специфичности коришћења глагола *take* код србофоних говорника резултат деловања комплексних међујезичких и унутарјезичких фактора” (стр. 71), те да овај глагол може да се узме као примјер утицаја међујезичког трансфера који има утицај и на посебан, али и на општи карактер усвајања страног језика. Треба додати да у овом поглављу ауторка илуструје дату анализу наводећи 103 примјера и користећи 4 табеле, као и два додатка на самом крају.

Поглавље под називом *Лични метадискурс у писању на енглеском језику* (стр. 83–130) састоји се од сљедећих дијелова: *Увод, Предмети и циљ истраживања, Лични метадискурс у рефлексивном моделу, Резултати истраживања, Сумирање резултата и Закључне напомене*. На крају другог дијела налазе се извори, библиографија, резиме и два прилога.

Водећи читаоца даље кроз контрастивнолингвистичку анализу међујезика, др Јелена М. Марковић представља учесталост и функције личних замјеница *I, you* и *we* у функцији изграђивања интеракције у писању на енглеском језику код неизворних говорника, као и метадискурсне одлике које је запазила током процеса истраживања. Корпус истраживања чинила су три електронска корпуса, један неизворни (*ICLE-SE*) и два изворна (*LOCNESS-BE* и *LOCNESS-AE*), а истраживање је као основни критеријум идентификације имало рефлексивност у складу с истраживањима Адел (*Ädel 2006*), која „издваја метајезичку, експресивну и директивну функцију у оквиру рефлексивног троугла и користи их као основу у истраживању метадискурса” (стр. 89).

Када је у питању учесталост замјеничких облика у корпусима, резултати анализе показују да је лична замјеница првог лица јединине три пута учесталија у неизворном корпусу у односу на корпус *LOCNESS-BE*, а два пута у односу на корпус *LOCNESS-AE*, док је лична замјеница првог лица множине учесталија четири до пет пута. Код личне замјенице другог лица јединине и множине, примијећена су највећа одступања, јер њено коришћење изразито преовлађује код неизворних говорника, док је у изворним корпусима њено појављивање везано за језички израз, стил појединца.

Заокружујући резултате анализе које је приказала у овом поглављу, др Јелена М. Марковић показује да постоји уочљива разлика при коришћењу личних замјеница првог и другог лица у оквиру личног метадискурса када се пореде изворни говорници енглеског језика са неизворним, те закључује да се „специфичности корпуса србофоних говорника могу тумачити као последица општих карактеристика усвајања страног језика и наслеђа традиције писања из матерњег језика” (стр. 116).

И овдје се ауторка придржава систематизације коју је примјенивала у претходна два поглавља, тако да читаоцу пружа илустрацију вођења анализе кроз дата 164 примјера и 2 слике, као и два додатка, који омогућавају увид у поједине конкорданце и табеларне приказе учесталости замјеница у корпусима.

Завршно поглавље монографије, „Уместо закључка“, др Јелена М. Марковић користи да „резимира развојни пут контрастивне анализе међујезика“ (стр. 131), али и саме монографије. Стога још једном истиче да су и историографски и истраживачки угао сагледавања контрастивне анализе међујезика комплементарни. Уједно изражава наду да ће ова методологија и на српском говорном подручју умногом заживјети.

Узевши у обзир тему истраживања, језик на коме је рукопис написан и његове методолошке поставке, јасно је да је монографија намијењена истраживачима из поља англистичке лингвистике, контактнo-контрастивне лингвистике, као и студентима са сва три циклуса академских студија лингвистичког усмјерења који се у истраживањима користе енглеским језиком као комуникационим медијем. Треба нагласити да је опсег обрађене теме такав да може заинтересовати и читаоце из других хуманистичких и друштвених научних поља, али и истраживаче из подручја примијењене лингвистике, психолингвистике и методологије наставе страних језика.

Савремени друштвени токови, како у свијету тако и у Републици Српској и Босни и Херцеговини, све више потичу на анализу међујезика кроз призму контактнo-контрастивне и корпусне лингвистике. Стога је несумњива вриједност ове монографије у освјетљавању проблема које пред лингвисту може да постави усвајање страног језика. Истраживачима из подручја примијењене лингвистике, усвајања језика, социолингвистике, психолингвистике (да набројимо само неке), теоретске поставке и истраживања која су представљена у овој монографији могу да послуже као одлична основа за рјешавање проблема који се понекад јавља када је у питању приступ и методологија истраживачке примијењенолингвистичке праксе у нашем окружењу, поготово када се ради о контрастивноаналитичком истраживању међујезика.

Представљајући истраживање које је обавила на одабраном корпусу, ауторка је користила научну апаратуру својствену примијењенолингвистичким контрастивним истраживањима међујезика, коју је употпунила рецентном научном литературом. Сигурна сам да ће монографија представљати интересантно и корисно штиво садашњим и будућим младим истраживачима, као и свима који желе да остану у току са савременим примијењенолингвистичким научноистраживачким трендовима у подручју контрастивне анализе међујезика.

Ауторка користи јасан и разумљив научни језик, који је прилагођен и читаоцима који нису подробно упознати са метајезиком контактнo-контрастивних примијењенолингвистичких научних истраживања. Реченице су језгровите, стил писања жив и занимљив, а коришћена литература помно одабрана и усмјерена на сам проблем истраживања. Монографија је оживљена и коришћењем извода из конкорданци, које доприносе самом њеном квалитету и омогућавају читаоцу лакше праћење истраживаних проблема.

Монографија др Јелене М. Марковић представља изврсну базу и извор информација не само лингвистичким практичарима него и студентима, професорима и истраживачима на пољу хуманистике. Сматрам да монографија има изразити научни значај, јер не само да је производ оригиналних научних истраживања ауторке него представља и добру основу за нове истраживачке пројекте из подручја контрастивне анализе међујезика, али и других примијењенолингвистичких истраживања. Другачије речено, монографија *Кроз њризмy контрaстивне анализе међујезика* представља резултате научних истраживања која су драгоцјена и ријетка у лингвистици српског говорног подручја. Штавише, ова монографска јединица представља први успјели покушај да се младим, али и већ искусним истраживачима на систематичан, разумљив и близак начин представе све посебности које контрастивнолингвистичка истраживања међујезика постављају пред лингвисте који живе на подручју Западног Балкана.

Жељка Љ. Бабић
Универзитет у Бањој Луци
Филолошки факултет
zeljka.babic@flf.unibl.org